

Den åbne skole

En ny folkeskole

Den åbne skole

Elevernes læring og trivsel i en varieret og motiverende skoledag

Målet med folkeskolereformen er, at alle elever skal blive så dygtige, som de kan, og at de trives i skolen. Det betyder, at alle elever skal møde en motiverende og varieret skoledag, hvor de er glade for at lære, hvor deres potentialer bliver passende udfordret, og hvor der bliver fulgt op på, om de når deres læringsmål.

Reformen understøtter intentionen gennem nye lovpligtige indsatser:

- Understøttende undervisning
- Den åbne skole
- Bevægelse i skolen

I kommunernes arbejde med at omstille og udvikle folkeskolen vil kommunerne blandt andet skulle drøfte og arbejde med, hvordan de lovpligtige indsatser blandt andet kan understøttes af:

- Nye fritidstilbud
- Digitale undervisnings- og læringsforløb
- Fysiske rammer
- Opfølgning på skolernes resultater

Dette inspirationsmateriale er udarbejdet i september 2013 på baggrund af arbejdet i de kommunale arbejdsgrupper, der er nedsat af KL i forbindelse med folkeskolereformen. Lovforslaget er endnu ikke vedtaget, hvorfor der kan forekomme ændringer, når Folketinget vedtager loven.

Materialet anvendes blandt andet på KL's skoleledelseskurser i efteråret 2013. Der er udarbejdet materialer om den åbne skole, understøttende undervisning, nye fritidsbud mv. jf. ovenfor, og de skal ses i sammenhæng. Men for overskuelighedens skyld har KL valgt at folde de enkelte temaer ud hver for sig.

Kommunalbestyrelsen skal sætte skolepolitiske mål og forholde sig til mål og indsatser inden for de nævnte temaer. Der vil være en variation fra kommune til kommune afhængigt af lokale politiske ønsker og vilkår.

1. Om den åbne skole

Intentionen med den åbne skole er, at skolen og lokalsamfundet, herunder ungdoms- og musikskolen, foreninger, kulturinstitutioner og virksomheder, skal samarbejde om, at eleverne i folkeskolen bliver så dygtige, som de kan, og at de trives. Det er et nyt kapitel i folkeskolens historie, at lovgiver pålægger den lokale folkeskole at åbne sig mod omverden og inddrage lokalsamfundet i sin virksomhed.

At motivere alle elever til at lære er en mangesidig opgave. Forskning viser, hvad der skal til, for at elever lærer og trives. Eleverne skal kunne relatere de faglige problemstillinger i skolen til deres hverdag og virkeligheden uden for skolen. Derfor skal skoledagen blandt andet indeholde mange praktiske aktiviteter, digitale medier i undervisning og læring, og eleverne skal bevæge sig fysisk. Elevernes hverdagsliv skal bringes ind i skolen – og omvendt. Eleverne skal også lære at samarbejde, være kreative, skabe produkter til gavn for andre, håndtere svære problemstillinger og være åbne over for og forstå nye og ofte fremmede sammenhænge.

Kravet om at åbne skolen giver skolen nye muligheder. Skolen skal løfte ansvaret for alle elevers læring og udvikling i samarbejde med lokalsamfundets virksomheder, foreninger og kulturinstitutioner. Folkeskolens opgave er i højere grad blevet et fælles ansvar i lokalsamfundet.

2. Lovgivning om samarbejdet mellem folkeskolen og lokalsamfundet

Af § 1, stk. 4 i Lov om ændring af folkeskoleloven fremgår, at "Skolerne indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts og foreningsliv, kunst og kulturskoler og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler, der kan bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for fag og obligatoriske emner. Kommunalbestyrelsen fastlægger mål og rammer for skolernes samarbejder, og skolebestyrelsen kan fastsætte principper for samarbejdet"

Bestemmelsen understøttes af ny lovgivning om understøttende undervisning og en længere obligatorisk skoledag.

Loven pålægger kommunens folkeskoler at indgå i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv, kunst- og kulturskoler og med de kommunale ungdoms- og musikskoler, der kan bidrage til at opfylde folkeskolens formål for fag og emner.

Med denne bestemmelse forpligtes folkeskolerne til at indgå i ovennævnte samarbejder. Institutionerne mv. udgøres typisk af selvejende institutioner, private foreninger og organisationer. Politiske og religiøse foreninger kan også indgå i samarbejdet.

Kommunens folkeskoler forpligtes ligeledes til at indgå i samarbejder, herunder i form af partnerskaber med kommunale og kommunalt støttede musik- og ungdomsskoler. Samtidig forpligtes de kommunale og kommunalt støttede musik- og ungdomsskoler til at indgå i samarbejder med de lokale folkeskoler inden for rammerne af den lovgivning, der gælder for dem.

Der fastsættes ikke regler om forpligtelse til at samarbejde for så vidt angår foreninger og organisationer. I det omfang de modtager kommunale tilskud har kommunalbestyrelsen dog mulighed for at forpligte disse til samarbejde ved at stille krav om samarbejde som forudsætning for opnåelse af kommunale tilskud.

Det præciseres, at kommunalbestyrelsen skal fastlægge mål og rammer for skolernes samarbejder med kultur- og foreningslivet samt for samarbejder med musik- og ungdomsskoler, og at skolebestyrelsen kan fastsætte principper herfor. Med den foreslåede bestemmelse præciseres det, at kommunalbestyrelsen specifikt skal fastsætte mål og rammer for samarbejdet på tværs af skoler, musik- og ungdomsskoler samt foreninger i kommunen.

Inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte mål og rammer og de af skolebestyrelsen fastsatte principper er det den enkelte skoles leder, der beslutter, under hvilke nærmere omstændigheder skolen skal indgå samarbejder eller partnerskaber. Denne beslutning træffes under hensyn til skolelederens ansvar for kvaliteten af undervisningen i henhold til folkeskolens formål. Tilsvarende er det ledelsen af andre skoler, som folkeskolen samarbejder med, der under de for dem fastsatte kompetenceforhold beslutter omfanget og omstændighederne omkring samarbejdet med folkeskolen.

Samarbejde mellem folkeskolen og musikskolen

I Musikloven anføres det, at kommunale og kommunalt støttede musikskoler skal indgå i gensidige samarbejder, herunder partnerskaber, med kommunens folkeskoler, der kan bidrage til at opfylde såvel musikskolens som folkeskolens formål og folkeskolens mål for fag og obligatoriske emner, herunder musikfaget.

I bemærkninger til lov om ændringer i folkeskoleloven mv. står der, at samarbejdet mellem folkeskolen og musikskolen fx kan ske ved, at musikskolens undervisning, tilbud og lærerkræfter anvendes som inspiration og supplement til folkeskolens egen musikundervisning og herigenom støtter op om målet for faget og obligatoriske emner. Der kan være tale om tilbud, der henvender sig generelt til eleverne i folkeskolen, og tilbud der henvender sig til specifikke elevgrupper. Tilsvarende kan der være tale om korte eller længerevarende forløb inden for folkeskolens musikfag.

Formålet med denne bestemmelse er at sikre, at både musikskolens og folkeskolens undervisning af eleverne kan gennemføres. Med indførelsen af den forlængede skoledag er der behov for, at folkeskole og musikskole samarbejder om elevernes fortsatte mulighed for at modtage musikskoleundervisning, herunder drøfter skemaer, lokaler og andre praktiske forhold i den sammenhæng. Det er skolelederen, der konkret bestemmer, om det er fagligt forsvarligt, at en elev i begrænset omfang ikke deltager i den almindelige undervisning, og hvornår det mest hensigtsmæssigt kan finde sted.

Lovens bemærkninger præciserer, at det er op til den enkelte musikskoles leder, inden for de af kommunalbestyrelsen eller musikskolebestyrelsens fastsatte vedtægter, at beslutte omfanget og under hvilke nærmere omstændigheder musikskolen skal indgå samarbejder med kommunens folkeskoler. Denne beslutning træffes under hensyn til musikskolelederens administrative og pædagogiske ansvar i forhold til musikskolens virksomhed.

Tilsvarende er det den enkelte folkeskoles leder, der inden for de af kommunalbestyrelsen og skolebestyrelsens fastsatte rammer beslutter, under hvilke nærmere omstændigheder og i hvilket omfang folkeskolen skal indgå samarbejder med musikskolen.

Samarbejdet mellem folkeskolen og ungdomsskolen

I lov om ungdomsskoler fremgår som noget nyt, at ungdomsskolen indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med kommunens folkeskoler, der kan bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for fag og obligatoriske emner. Mål og rammer for samarbejderne skal indgå i kommunalbestyrelsens plan for kommunens ungdomsskolevirksomhed. Herved præciseres det, at denne del af ungdomsskolens virksomhed indgår i kommunalbestyrelsens plan for ungdomsskolen, som også danner grundlag for ungdomsskolebestyrelsens fastlæggelse af ungdomsskolens indhold og omfang.

Inden for de af kommunalbestyrelsen og ungdomsskolebestyrelsen fastsatte rammer er det den enkelte ungdomsskoles leder, der beslutter, med hvilke folkeskoler og under hvilke nærmere omstændigheder ungdomsskolen skal indgå samarbejder eller partnerskaber med kommunens folkeskoler. Denne beslutning træffes under hensyn til ungdomsskoleinspektørens administrative og pædagogiske ansvar i forhold til ungdomsskolens virksomhed.

Samarbejdet med ungdomsskolen kan bestå i alle de tilbud, som ungdomsskolen efter ungdomsskoleloven skal omfatte. Der kan således både være tale om tilbud, der henvender sig generelt til eleverne i folkeskolen, og tilbud der henvender sig til specifikke elevgrupper. Det bemærkes, at ungdomsskoleloven som udgangspunkt omfatter elever i aldersgruppen 14-18 år, hvorfor samarbejdet med ungdomsskolen vil være mest oplagt i forhold til udskolings elever. Men som noget nyt for samtlige dele af adgangen til samarbejde mellem de to skoleformer anføres det udtrykkeligt i loven, at samarbejdet kan finde sted for 7.-10. klasse. Efter anmodning fra forældrene kan folkeskolens leder tillade, at en elev fra 7.-9. klassetrin delvist opfylder sin undervisningspligt uden for skolen ved deltagelse i undervisning i fag inden for folkeskolens fagrække i den kommunale ungdomsskole. Bestemmelsen vedrører ikke 10. klasse, da der ikke er undervisningspligt hertil.

Reformens skal og kan i forhold til den åbne skole

Reformen indeholder elementer, som kommunalbestyrelsen og skolelederne skal håndtere. Derudover kan begge parter vælge at beslutte indsatser i relation til området.

Kommunalbestyrelsen skal

- fastsætte mål og rammer for samarbejdet på tværs af skoler og foreninger i kommunen
- fastlægge mål og rammer for skolernes samarbejder med kultur- og foreningslivet
- fastlægge mål og rammer for samarbejder med musik- og ungdomsskoler
- udarbejde en plan for ungdomsskolens virksomhed, som også danner grundlag for ungdomsskolebestyrelsens fastlæggelse af ungdomsskolens indhold og omfang

Kommunalbestyrelsen kan

- i det omfang foreninger og organisationer modtager kommunale tilskud forpligte disse til samarbejde ved at stille krav om samarbejde som forudsætning for opnåelse af kommunale tilskud

Forvaltningen/skolelederen skal

- Kommunens folkeskoler skal indgå i samarbejder, herunder i form af partnerskaber med kommunale og kommunalt støttede musik- og ungdomsskoler
- De kommunale og kommunalt støttede musik- og ungdomsskoler skal indgå samarbejder med de lokale folkeskoler inden for den lovgivning, der gælder for dem
- Den enkelte skoles leder skal beslutte, under hvilke nærmere omstændigheder skolen skal indgå samarbejder eller partnerskaber. Beslutningen skal træffes inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte mål og rammer og de af skolebestyrelsen fastsatte principper
- Skolelederen skal træffe beslutningen under ansvar for kvaliteten af undervisningen i henhold til folkeskolens formål
- Ledelsen af musik- og ungdomsskolen, som folkeskolen samarbejder med, skal beslutte omfanget og omstændighederne omkring samarbejdet med folkeskolen under de for dem fastsatte kompetenceforhold
- Skolelederen bestemmer konkret, om det er fagligt forsvarligt, at en elev i begrænset omfang ikke deltager i den almindelige undervisning, hvis eleven skal have mulighed for at modtage musikskoleundervisning i løbet af den forlængede skoledag
- Den enkelte musikskoles leder beslutter – inden for de af kommunalbestyrelsen eller musikskolebestyrelsens fastsatte vedtægter – omfanget og under hvilke nærmere omstændigheder musikskolen skal indgå samarbejder med kommunens folkeskoler. Beslutningen træffes under hensyn til musikskolelederens administrative og pædagogiske ansvar i forhold til musikskolens virksomhed
- Den enkelte ungdomsskoles leder beslutter – inden for de af kommunalbestyrelsen og ungdomsskolebestyrelsen fastsatte rammer – hvilke folkeskoler og under hvilke nærmere omstændigheder ungdomsskolen skal indgå samarbejder eller partnerskaber med kommunens folkeskoler. Beslutningen træffes under hensyn til ungdomsskoleinspektørens administrative og pædagogiske ansvar i forhold til ungdomsskolens virksomhed

Forvaltningen/skoleledelsen kan

- beslutte, at samarbejdet mellem folkeskolen og musikskolen fx kan ske ved, at musikskolens undervisning, tilbud og lærerkræfter anvendes som inspiration og supplement til folkeskolens egen musikundervisning og herigennem støtter op om målet for faget og obligatoriske emner
- beslutte, om der skal være tale om tilbud, der henvender sig generelt til eleverne i folkeskolen, og/eller om tilbud, der henvender sig til specifikke elevgrupper
- beslutte, om det skal være korte eller længerevarende forløb inden for folkeskolens musikfag
- Forvaltningen/ungdomsskolens ledelse kan beslutte, at samarbejdet omfatter tilbud, der henvender sig generelt til eleverne i folkeskolen, og tilbud, der henvender sig til specifikke elevgrupper
- Forvaltningen/ungdomsskolens ledelse kan beslutte, at samarbejdet omfatter elever i aldersgruppen 14-18 år, dvs. mest oplagt i forhold til udskolingselever
- Forvaltningen/ungdomsskolens ledelse kan beslutte, at samarbejdet kan finde sted for 7.-10. klasse
- Folkeskolens leder kan efter anmodning fra forældrene tillade, at en elev fra 7.-9. klassetrin delvist opfylder sin undervisningspligt uden for skolen ved deltagelse i undervisning i fag inden for folkeskolens fagrække i den kommunale ungdomsskole

Skolebestyrelsen kan

fastsætte principper for skolens samarbejder, herunder partnerskaber med kultur- og foreningslivet samt med musik- og ungdomsskoler

3. Muligheder i den åbne skole

I den åbne skole bliver det nu ikke bare en opgave for folkeskolen, at eleverne når deres læringsmål. Der ligger en gensidig forpligtelse for folkeskolen og musik- og ungdomsskolen samt lokalsamfundets fritids-, kultur-, idræts-, forenings- og erhvervsliv at samarbejde om dette. Når samarbejdet skal lykkes, skal alle parter profitere af det i deres egen virksomhed.

I den kommende tid skal kommunerne drøfte mål, rammer og organisering af den åbne skole. Kommunerne har vidt forskellige vilkår i by og på land, men alle har gode muligheder i deres lokalsamfund. Både hvad angår historiske og kulturelle institutioner, interessante uderum osv. I Thisted er fx 60% af kommunens uderum en nationalpark.

I mange kommuner er der stor politisk interesse for den åbne skole. Det gælder fx samarbejdet med lokale erhvervsvirksomheder, hvor kommunen senere ønsker gode praktik- og arbejdspladser til de unge. Nogle kommuner har erhvervsstrategier, andre har eliteidrætsstrategier, strategier for science, projekter om Fra jord til bord, Fra haver til maver osv.

Nogle kommunalbestyrelser lægger klausuler ind, når de bevilliger tilskud til organisationer og foreninger. Fx har en kommune klausul i forhold til hallerne i kommunen. De kan kun få tilskud, hvis de sikrer, at hallerne står gratis til rådighed for kommunen, herunder for folkeskolens elever, et bestemt tidsrum hver dag. Andre kommuner tænker i netværk på alle fronter, mellem erhvervsliv, frivilligt arbejde og andre aktiviteter for at styrke fx medborgerskab. Nogle kommuner tænker konkret i læring i partnerskaber, hvor parterne bliver enige om, hvad undervisningen/læringen skal indeholde, og hvad alle parter får ud af det. Andre kommuner tænker på at udarbejde deciderede skabeloner for mål, indhold, aktiviteter, proces og opfølgning for partnerskaber.

Det falder ikke lige let for alle at åbne skolen mod omverden. Mange er nødt til at bryde op i den generelle forståelse af den traditionelle skole og dens virksomhed. Man får brug for at være nysgerrig, og mange skoler er nået meget langt. En vej til målet er god sparring med forvaltningen og hjælp til at få defineret, hvilket partnerskab skolen kan indgå i. Her kan en skabelon være en god støtte.

Udfordringer

Samarbejdet mellem folkeskolen og lokalsamfundets institutioner og organisationer skal leve op til folkeskolens formål og mål for fagene (Fælles Mål). Folkeskolens leder er ansvarlig for, at dette sker. Samtidig skal musik- og ungdomsskolens ledere leve op til den lovgivning og de mål, der er fastsat for deres respektive virksomheder. Denne udfordring skal håndteres fx gennem aftaler eller partnerskaber, hvor det er tydeligt beskrevet, hvilke mål og ressourceanvendelser, samarbejdspartnerne er enige om.

4. Konkrete eksempler

Fredensborg Kommune

Skolen i virkeligheden

I Fredensborg Kommune har man etableret projektet Skolen i virkeligheden. Et projekt hvor bevægelse, læring og didaktik går hånd i hånd, og samarbejder på tværs af fag og faggrupper.

Skolen i virkeligheden er et virtuelt klasselokale, der netværksbaseret skaber udeskoleundervisning, der hvor det giver bedst mening. Til lands, til vands og i luften.

Kommunen har etableret partnerskaber med private og offentlige virksomheder samt lokale foreninger. Alt fra det grønne klasserum på Krogerup Avlsgård, finansiel forståelse hos Nordea, betydningen af skattepligtigt arbejde hos Skat og kunstnerforløb på Louisiana.

Kontaktperson:

Chefkonsulent Jesper Ahlstrøm, jeal@fredensborg.dk

Vejle Kommune

Partnerskaber med erhvervslivet

På Kirkebakkeskolen i Vejle Kommune har man bevidst udarbejdet en plan for at åbne skolen mod samfundet. Det har mundet ud i samarbejder med partnerskaber uden for skolen. Udgangspunktet for samarbejdet har været fra traditionel til entreprenøriel læring.

Skolens ledelse har udarbejdet de overordnede mål og rammer for projektet, og man har henvendt sig til forældrene og orienteret dem om, at skolen aktivt byder omverdenen indenfor. Et samarbejde der som udgangspunkt skal have en gensidig værdi for alle involverede parter. Formålet med projektet har været at gennemføre aktiviteten – fra traditionel til entreprenøriel læring – den innovative vej til afgangsprøve i mundtlig dansk.

Partnerskaberne tager afsæt i aftaler med det omkringliggende erhvervsliv og er understøttet af Fonden for entreprenørskab – Young Enterprise.

Kontaktperson:

Skoleleder Anette Leonhard. anlko@vejle.dk